

Jovan N. Đukanović*

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet
Srbija

**PRVI ONLAJN-UDŽBENIK ZA GERMANISTE – JELENA KOSTIĆ-TOMOVIĆ:
TVORBA REČI U SAVREMENOM NEMAČKOM JEZIKU****

Prikaz

UDC 811.112.2'373.611(075.8)(049.3)

Ovo je prvi onlajn-udžbenik iz germanističke lingvistike u Srbiji i svakako će privući pažnju stručnjaka zbog načina na koji se predstavlja javnosti. Međutim, nije samo forma publikovanja ono što predstavlja novost, nego i sadržaj i njegova temeljna i sveobuhvatna obrada. Jer tvorba reči do sada je kod nas gotovo uvek obradjivana u sklopu celovitog opisa nemačke gramatike i nije predstavljana u integralnom obliku kao autonomna grana gramatike. Oslanjajući se na savremene gramatičke teorije, dominantne u germanističkoj lingvistici, i na bogatu literaturu ne samo na nemačkom jeziku, autorka suvereno predstavlja korisnicima ovu granu gramatike. Ona vrlo opširno opisuje sve načine bogaćenja nemačke leksike i sva sredstva koja se u tu svrhu koriste.

Prvi deo knjige, koji je i najopširniji (gotovo polovina udžbenika) bavi se elementima tvorbe reči. Iscrpno se opisuju tvorbene morfeme (prefiksi, sufiksi, prefiskoidi i sufiksoidi), ali se navode i gramatičke morfeme, mada one nisu relevantne za tvorbu reči. Zatim se prikazuju lekseme, pa tvorbeni modeli.

Tema drugog dela knjige je sam proces tvorbe reči, gde se krajnje iscrpno prikazuju slaganje i izvođenje reči, onda tvorba skraćenica i konverzija i njeni tipovi. U poglavlju o procesu građenja reči autorka napušta užu oblast čisto morfološke tvorbe i zalazi u šire područje, u leksikologiju, jer opisuje i bogaćenje leksike semantičkim promenama (proširivanje i sužavanje značenja), onda pozajmljenicama i tvorbom frazeologizama (str.92). Od tvorbenih modela detaljno se obrađuju slaganje (kompozicija), izvođenje (derivacija), prefiksacija, skraćivanje (abrevijacija) i pretvaranje (konverzija). Kod slaganja reči autorka razlikuje determinativne, kopulativne, aditivne i konfiksne složenice, a kod izvođenja eksplicitno, implicitno i retrogradno izvođenje. Čitav tvorbeni postupak demonstriran

* Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet, Studentski trg 3, Beograd; imejl: jdjuka@eunet.rs

** Kostić-Tomović, J. (2013). *Tvorba reči u savremenom nemačkom jeziku*. Beograd: FOKUS – Forum za interkulturnu komunikaciju.

je na klasama reči kod kojih je određena vrsta gradjenja posebno karakteristična. Autorka izvođenje pomoću prefiksa (prefiksaciju) izdvaja u posebno poglavlje, i to s dobrim razlogom, (mada većina autora gramatika to ne čini), jer je kod glagola, kao sintaksički najznačajnije klase reči, to jedini tvorbeni model kod koga se jedan deo izvedenice (naglašeni prefiks) odvaja od osnove u određenim morfološkim oblicima nekih tipova rečenica. Doduše, ipak je ovde u suštini reč o izvođenju, mada specifičnom, pa bi ga trebalo ipak uvrstiti u poglavlje o derivaciji.

Do u najsitnije detalje autorka opisuje bogati tvorbeni repertoar i potencijal nemačkog jezika koji raskošnom paletom internih sredstava uvećava svoj leksički fond. Međutim, u želji da što podrobnije prikaže sve tvorbene postupke, autorka ponekad pravi nepotrebne ekskurse, kao na primer kad na str.135/6 opisuje otkud naziv „Simp“ kod fabrike nameštaja (skraćenica od imena „Simo Pogačarević“, uz napomenu o njegovoj biografiji!), ili šta proizvodi fabrika „Pretis“ iz Sarajeva. Preteruje se u detaljima koji nisu relevantni za predmet o kome piše i tako nepotrebno opterećuje i inače činjenicama bogati tekst.

Završni deo udžbenika posvećen je značenju leksema, konotaciji, denotaciji i polisemiji (višeznačnosti), čime se ulazi u semantiku. Ukazano je i na regionalnu raslojenost nemačkog jezika, na jezičke varijetete struka kao i na prisustvo tuđica i prevedenica (kalkova). Ekskurs u opisivanje prisustva nemačkih leksema u srpskom jeziku značajan je za upoznavanje srpskih korisnika ovog udžbenika sa nemačko-srpskim jezičkim kontaktima, pošto su germanizmi među najbrojnim tuđicama u srpskom jeziku.

Na kraju knjige navedena je bogata literatura iz ove oblasti germanističke lingvistike i registar pojmova koji se javljaju u knjizi.

Međutim, uz sve zaslužene komplimente ovom udžbeniku, mora se ukazati i na neke mane i greške. Najpre bih postavio pitanje autorki zašto uz neka već odavno opšteprihvaćena i navedena pravila dodaje pojedinog autora, kao da je on formulisao taj stav ili to pravilo. Na primer na str.39, uz tvrdnju da se sufiksi dodaju na kraj tvorbene osnove, što je aksiom sam po sebi, dodaje u zagradi autora (S. Srdić, 2008), što ostavlja utisak da je to definicija toga autora. Dalje, nije jasno zašto se gramatički morfem/nastavak *-(e)n* proglašava tvorbenim, kad on markira jedan glagolski oblik (infinitiv), isto kao nastavak *-(d)* particip I i sl. (str.49). Govori se na str.72 o „kolokacijskim rečnicima“ (*Kollokationswörterbücher*) umesto, u nemačkoj lingvistici frekventnijeg termina „rečnici valentnosti“ (*Valenzwörterbücher*).

Uostalom, postoje i razlike između njih. Mislim da je suviše toliko usitnjavanje vrsta složenica kada većina njih spada u neformalni jezik (*Umgangssprache*), (str.106).

No, i pored ovih sitnih zamerki ovaj udžbenik zaslužuje sve pohvale jer daje jedan savremen, naučno utemeljen, jasno formulisan i precizan opis tvorbenih mogućnosti savremenog nemačkog jezika, a autorka se predstavila kao respektabilan germanista koji suvereno vlada materijom o kojoj piše.